

Holmegård Glasværk

Fase 1

Forundersøgelsesrapport

J.nr. NÆM 2005:130; KUAS 2003-2123-1004

Næstved Museum 2007

Holmegårds Glasværk

Rapport for arkæologisk forundersøgelse (fase 1)

J.nr. NÆM 2005:130; KUAS 2003-2123-1004

Stednr. 05.07.03; Fensmark By, Fensmark Sogn, Tybjerg Herred, tidl. Præstø Amt

Matr. nr. 3bi og 5b (SV-lige del)

4-cm kort: 1512 IV SV

Beretning for forundersøgelse med løsfund af flintafslag fra stenalderen, grube med brændte dyrekogler og glas fra nyere tid. Udført af stud.mag. Bo Gyldenkerne for Næstved Museum i januar 2007.

Abstract	3
Undersøgelsens forhistorie	4
Administrative data	4
Øvrige data	4
Topografi, terræn og undergrund	4
Målesystem.....	6
Udgravningsmetode	6
Undersøgelsens resultater.....	7
Fremtidigt arbejde	7
Anlægsliste	8
Anlægsbeskrivelse.....	8
Fundliste	8
Fundbeskrivelse.....	8
Tegningsliste	8
Fotoliste.....	9

Abstract

Forundersøgelse ved og i kanten af Holmegårds Mose. Der blev anlagt 375 m søgegrøfter på et område på ca. 30.000 m². Der blev fundet 5 ukarakteristiske flintafslag, en grube med brændte knogler, samt nyere glasaffald. Der er tidligere gjort overfladefund af flintøkser (jf. sb.nr. 05.07.03-37).

På de undersøgte områder fremkom ikke fund, der giver anledning til yderligere arkæologiske undersøgelser. Det skal dog understreges, at kun arealet for boligblokken 19-22, 24-25 og 31-33 blev undersøgt, hvorfor der i området omkring kan stødes på væsentlige fortidsminder ved fremtidige jordarbejder (f.eks. kloak- eller varmeledningsnedgravninger). Næstved Museum beder derfor om fortsat at blive holdt orienteret om jordarbejder i området.

Undersøgelsens forhistorie

Forundersøgelsen blev iværksat forud for et større bebyggelsesprojekt i områderne sydvest for Holmegård Glasværk. Arealerne er beliggende på randen af Holmegård Mose, der er meget rig på fund fra stenalderen, og derfor udpeget som Kulturarvsareal. Indenfor det aktuelle areal er der tidligere gjort overfladefund af flintøkser (jf. sb.nr. 05.07.03-37) og i umiddelbar nærhed flere væsentlig bopladsfund.

Den nærværende rapport dækker forundersøgelsen af første etape af boligbyggeriet, omfattende Blok 19-22, 24-25 og 31-33 i syd og sydvest

Administrative data

Undersøgelsen blev udført af Næstved Museum (v. museumsinspektør Thomas Roland) efter aftale med bygherrer (Ibco a/s v. byggeleder Poul Carlsen), der også finansierede undersøgelsen. Sagsakter og originalmateriale forefindes på Næstved Museum.

Øvrige data

Forundersøgelsen blev foretaget i dagene 23.-25. januar 2007.

Daglig leder: stud.mag. Bo Gyldenkærne.

Maskinfører: Kurt Nielsen fra C. Holbøl & Sønner A/S, Næstved. Tlf.: 5576 1101

Maskine: Fiat-Hitachi (FH200LC.3) på bælte med 2 m bred rabatskovl.

Byggeentreprise: Ibco a/s

Byggeleder: Poul Carlsen, Ibco a/s

Vejrforhold: Let skyet, næsten vindstille, et par graders frost, et par cm sne. Islag på alle pytter. Andre gener: I de dele af udgravningen der forgik i mosen (grøft 4 og 5) var der visse steder kraftigt indstrømmende vand, dels fra den omgivende jord, men også fra overgravede drænrør.

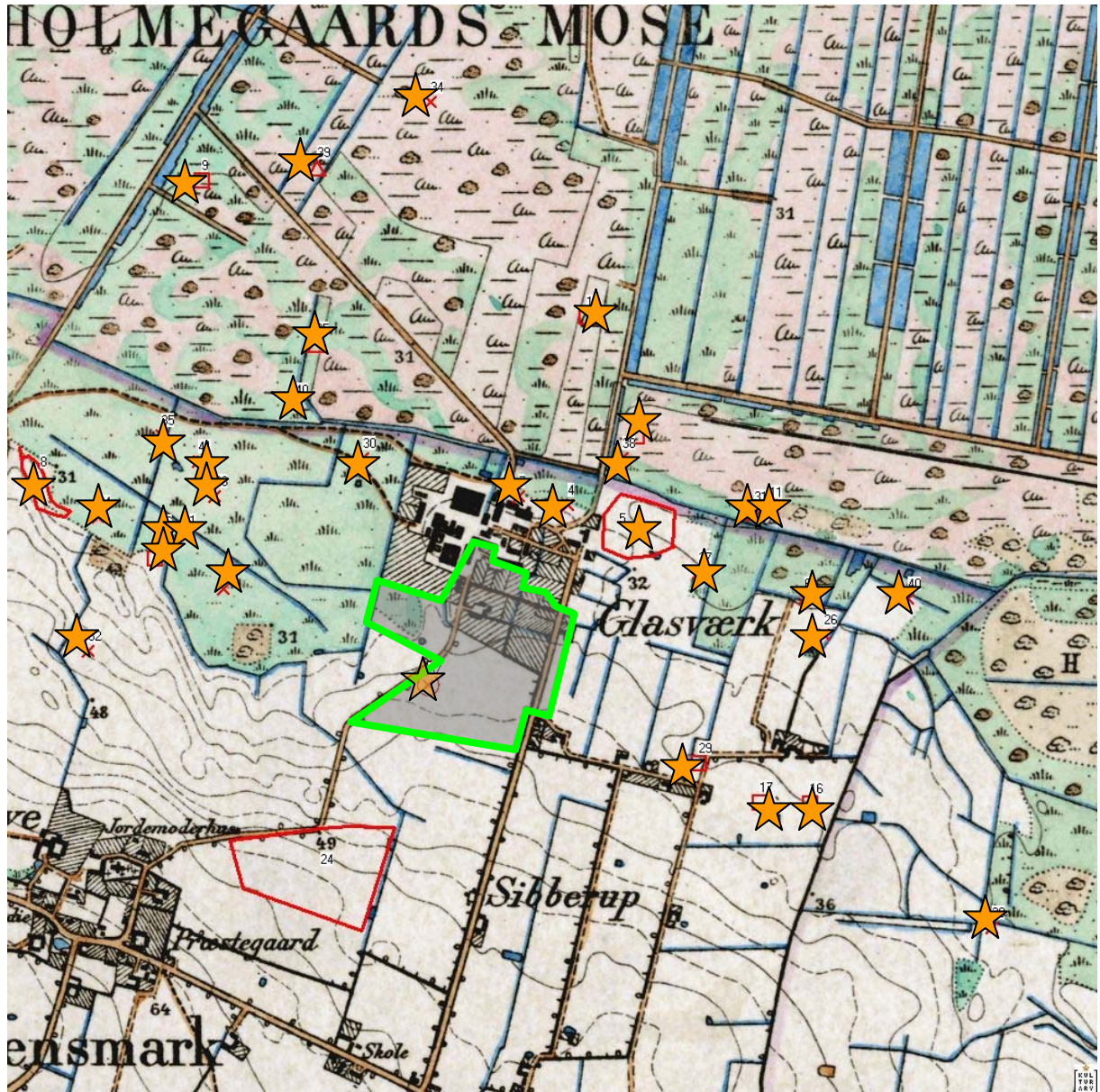
Topografi, terræn og undergrund

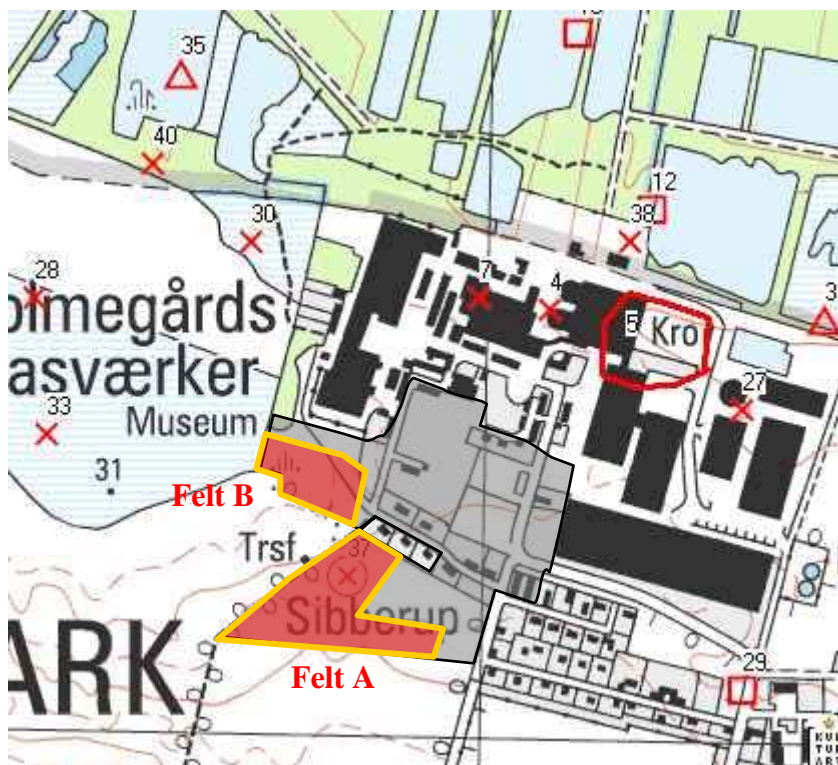
Undersøgelsesområdet var to-delt: Felt A (= Blok 23-25 og 30-33) angiver således arealet syd for Holmegård Glasværk på tør grund, mens felt B (= Blok 19-22) lå nordvest herfor på tidligere mosegrund sydvest for glasværket.

Felt A sydafgrænsning ligger ca. i kote 40 (DVR90), mens nordafgrænsning ligger i ca. kote 35,5. Felt A er morænelandskab med en undergrund hovedsageligt bestående af groft gulbrunt grus på det højere liggende terræn desuden en del sten på op til 10cm i diameter. Muldtykkelsen er på ca. 30 cm og i muldlaget blev der fundet spredt glas, som må formodes at stamme fra udsnit fra produktionen fra glasværket.

Felt B er tidligere mose med op til 130 cm tørvelag. Feltet ligger i kote 33. Over tørvelaget er der op til 105 cm på fyld bestående af let sandet gul lerjord. Umiddelbart ligger tørvelagets bund højere end den nuværende moses overflade og tørvelaget er tykkest i den østlige søgegrøft (grøft 4). Undergrunden skifter her mellem gråt groft grus og gult ler. Øverst i tørvelaget findes bl.a. gule murbrokker og glasaffald.

Holmegårds Mose med hittidige fundpladser angivet

Målesystem

Der blev ikke anvendt målesystem ved forundersøgelsen. Søgegrøfter er omtrentligt indtegnet på plantegning T1 i skala 1:1000 udleveret af IbCo A/S over bygningernes placering.

Udgravningsmetode

Felt A:

Tre søgegrøfter blev udlagt omtrent midt i de kommende boligblokkes længderetning.

Beliggenhed af husenes ender blev markeret af landmåler. Grøft 1 vest/øst-gående hvor husene Blok 30 til 33 skal ligge. Yderligere to grøfter blev anlagt hvor blok 25 (grøft 2), henholdsvis blok 23 og 24 (grøft 3) skal ligge.

Muldjorden blev afrømmet med maskine og undergrunden undersøgt for anlægsspor vha. skovl og graveske. Løsfund af glas og flint blev indsamlet.

Felt B:

Pga. bevoksning blev det i samråd med IbCo A/S besluttet kun af anlægge søgegrøfter, hvor de to vestligste husblokke skal ligge (blok 19 og 20). Foruden at der blev gravet en vestgående kanal for at afvande en ca. 30 cm dyb sø i den østlige del.

Jorden og tørvelag blev lagvis bortgravet med maskine og undersøgt, men på grund af indstrømmende vand fra siderne blev grønft 4 (blok 20) opdelt i 3 sektioner med en balk imellem. Forårsaget af indstrømmende vand blev tørvelaget i sydenden af grønft 4 (blok 20) ikke gravet helt igennem.

Grøfter og fund blev nummereret fortløbende. Digitale fotos blev optaget i oversigt og detail. Grøfter indtegnet på oversigtsplan.

Undersøgelsens resultater

I felt A blev der afdækket ca. 700 m² af ca. 24.000 m², ca. 3 %, der blev ikke lagt søgegrøfter, hvor blok 26 og er 27 er planlagt. Der er på dette område tidligere gjort fund af stenøkser (050703-37) og en forbipasserende fortalte, at han som dreng havde været med til at finde økser på marken (felt A).

I felt A blev der fundet en udateret grube og 5 flintafslag, brændte knogler (muligvis oldtid) endvidere glasaffald (nyere tid).

I felt B blev afdækket ca. 220 m² af ca. 6.000 m², ca. 4%. Her blev der udelukkende fundet glasaffald fra nyere tid foruden et enkelt afslag. Fundene blev gjort både i påfyld og i tørvelag, hvilket betyder at tørvelagene har ligget blottet/er dannet i nyere tid. Tørvelagets niveau over den nuværende moseoverflade antyder at mosen har været min. 1 m højere end nu. I nyere tid er er lagt ca. 1 meter påfyld på.

Fremtidigt arbejde

I betragtning af de tidligere øksefund i felt A og den umiddelbare nærhed af nogle af de fineste Maglemosefund i landet (bl.a. 050703-5) og mange løsfund ved kanten af mosen, foruden jernalderbebyggelser (050703-17) mod øst, må det anses for sandsynligt, at man ved en mere systematisk forundersøgelse vil støde på yderligere fund. Det anbefales således, at der ved også i forbindelse med de kommende byggearbejder indenfor lokalplansområdet udføres arkæologiske forundersøgelser.

I felt B må det det anses for kun lidt sandsynligt at støde på fund.

Der fremkom på de undersøgte områder ikke fund, der gav anledning til yderligere arkæologiske undersøgelser. Det skal dog understreges, at kun arealet for de nævnte boligblokke blev undersøgt, hvorfor der i området omkring kan stødes på væsentlige fortidsminder ved fremtidige jordarbejder (f.eks. kloak- eller varmeledningsnedgravninger). Næstved Museum beder derfor om fortsat at blive holdt orienteret om jordarbejder i området.

Anlægsliste

A-nr.	Tegningsnr.:	Felt	Type
7	1	A	Fyldskifte
8	1	A	Grube

Anlægsbeskrivelse

A-nr.:	Type:	Beskrivelse:
7	Fyldskifte	v. 186 m i grøft målt fra vest. Diffust fyldskifte, 40x60cm heterogent fyld m. en del trækul.
8	Grube	v. 205 m målt fra vest. 80cm dyb under mark 70cm i diameter. Fund af brændte knogler(x9). Fyld heterogent råjord/gråbrun muld, knogler og trækul.

Fundliste

X-nr.:	Genstand:	Felt:
6	Flint	A
9	knogle	A
10	Flint	A
11	Flint	A
13	Flint	B

NB: x 1-5, 7-8 og 12 kasseret!

Fundbeskrivelse

X-nr:	Genstandstype:	Beskrivelse:
6	Flintafslag	47mm x 16 mm
9	Brændt knogle	13 stykker brændt knogle, det største 30mm langt, bl.a. 3 ledhoveder.
10	2 ukarakteristiske flintafslag	67x22mm og 62x25mm fundet 95m fra vest i grøft 1
11	Ukarakteristisk flintafslag	40x80mm med cortex.
12	Glas affald	6 stk. klar og blå glas fra øverst i tørvelag grøft 5.
13	flintafslag	20x40mm, snoet afslag, knækket, hvid frostpåvirket.

Tegningsliste

Tegningsnr.:	Type:	Numre på	Skala:	Initialer:
--------------	-------	----------	--------	------------

		tegning:		
1	Oversigtplan med projekterede bygninger, med indtegnede søgegrøfter.	1-	1:1000	BG

Fotoliste

Fotonr.:	Motiv.	Set fra:
NÆM2005_130_001	Felt B med krat inden anlæg af søgegrøft af krat.	S
NÆM2005_130_002	Rydning af krat i felt B.	V
NÆM2005_130_003	Rydning af krat i felt B.	V
NÆM2005_130_004	Rydning af krat set gennem drængrøft anlagt for at dræne felt B.	V
NÆM2005_130_005	Rydning af krat set gennem drængrøft anlagt for at dræne felt B.	V
NÆM2005_130_006	Rydning af krat set gennem drængrøft anlagt for at dræne felt B.	V
NÆM2005_130_007	Drængrøft set på langs med Holmegårdsmose i baggrunden.	Ø
NÆM2005_130_008	Start af grøft 4.	S
NÆM2005_130_009	Start af grøft 4.	S
NÆM2005_130_010	Start af grøft 4.	SV
NÆM2005_130_011	Bund i drængrøft.	S
NÆM2005_130_012	Bund i drængrøft.	S
NÆM2005_130_013	Grøft 4 sydlige del	S
NÆM2005_130_014	Grøft 4 sydlige del. Indtrængende vand.	SV
NÆM2005_130_015	Grøft 4 sydlige del. Indtrængende vand.	SV
NÆM2005_130_016	Grøft 4 sydlige del. Indtrængende vand.	S
NÆM2005_130_017	Grøft 4 sydlige ende.	NØ
NÆM2005_130_018	Grøft 4 sydlige del. Tykkelse af påfyld.	V
NÆM2005_130_019	Grøft 4 midterste del. Tykkelse af tørv. Indtrængende vand fra drænrør.	V
NÆM2005_130_020	Grøft 4 midterste del. Tykkelse af tørv. Indtrængende vand fra drænrør.	V
NÆM2005_130_021	Grøft 4 midterste del. Indtrængende vand fra drænrør.	N
NÆM2005_130_022	Grøft 4. Indtrængende vand øverst i tørvelag.	NV
NÆM2005_130_023	Grøft 4. Tykkelse af tørvelag.	V
NÆM2005_130_024	Grøft 4. Tykkelse af tørvelag.	V
NÆM2005_130_025	Grøft 4. rødbrunt tørvelag.	S
NÆM2005_130_026	Grøft 4 set fra nord.	N
NÆM2005_130_027	Grøft 4 set fra nord.	N
NÆM2005_130_028	Grøft 4 set fra NV	NV
NÆM2005_130_029	Grøft 4 set fra NV	NV
NÆM2005_130_030	Grøft 4 set fra NV	NV
NÆM2005_130_031	Grøft 4 set fra NV	NV
NÆM2005_130_032	Grøft 4 set SØ. Grøften er opdelt i sektionen pga vand.	SØ

NÆM2005_130_033	Grøft 4.	S
NÆM2005_130_034	Grøft 4	S
NÆM2005_130_035	Grøft 4	S
NÆM2005_130_036	Felt A, med grøft 2 i forgrunden.	NV
NÆM2005_130_037	Felt A, med grøft 2 i forgrunden.	NV
NÆM2005_130_038	Grøft 3 nordlige del efter opfyldning.	SV
NÆM2005_130_039	Grøft 3 nordlige del efter opfyldning.	SV
NÆM2005_130_040	Grøft 3 sydlige del med islag.	SV
NÆM2005_130_041	Grøft 3 sydlige del med islag.	SV
NÆM2005_130_042	Grøft 2.	SV
NÆM2005_130_043	Grøft 2	SV
NÆM2005_130_044	Grøft 1 vestlige ende.	V
NÆM2005_130_045	Grøft 1 vestlige del (uskarpt)	SV
NÆM2005_130_046	Grøft 1 midterste del.	SV
NÆM2005_130_047	Grøft 1	SV
NÆM2005_130_048	Grøft 1	SV
NÆM2005_130_049	Grøft 1 midterste del	SV
NÆM2005_130_050	Grøft 1 vestlige del med varmekværk i baggrunden,	SØ
NÆM2005_130_051	Grøft 4 fyldes op. Glasværk i baggrunden.	S
NÆM2005_130_052	Grøft 4 fyldes op. Glasværk i baggrunden.	S
NÆM2005_130_053	Grøft 5 set fra sydende.	S
NÆM2005_130_054	Grøft 5 set fra sydende.	S
NÆM2005_130_055	Grøft 5 set fra sydende.	S
NÆM2005_130_056	Tykkelse af tørvelag i grøft 5.	V
NÆM2005_130_057	Tykkelse af tørvelag i grøft 5.	V
NÆM2005_130_058	Tykkelse af tørvelag i grøft 5.	V
NÆM2005_130_059	Tykkelse af tørvelag, påfyldslag og muldrag i grøft 5. Midte.	V
NÆM2005_130_060	Tykkelse af tørvelag, påfyldslag og muldrag i grøft 5. Midte.	V
NÆM2005_130_061	Tykkelse af tørvelag, påfyldslag og muldrag i grøft 5. Midte.	V
NÆM2005_130_062	Grøft 5 set fra nord.	N
NÆM2005_130_063	Grøft 5 set fra nord.	N
NÆM2005_130_064	Grøft 5 set fra nord.	N
NÆM2005_130_065	Grøft 5 set fra nord.	N
NÆM2005_130_066	Tykkelse af tørvelag, påfyldslag og muldrag i grøft 5. Nordlige del.	V
NÆM2005_130_067	Tykkelse af tørvelag, påfyldslag og muldrag i grøft 5. Nordlige del.	V
NÆM2005_130_068	Holmegårds Mose set ned gennem vestgående drængrøft. Højdeforskel mellem undersøgelses område og mosens overflade.	Ø
NÆM2005_130_069	Holmegårds Mose set ned gennem vestgående drængrøft. Højdeforskel mellem undersøgelses område og mosens overflade.	SØ
NÆM2005_130_070	Holmegårds Mose set ned gennem vestgående drængrøft.	SØ

	Højdeforskel mellem undersøgelses område og mosens overflade.	
NÆM2005_130_071	Holmegårds Mose set ned gennem vestgående drængrøft. Højdeforskel mellem undersøgelses område og mosens overflade.	SØ
NÆM2005_130_072	Grøft 5. Nu med islagt vand.	N
NÆM2005_130_073	Grøft 5. Nu med islagt vand.	N
NÆM2005_130_074	Grøft 4, nordlige del vandfyldt.	N
NÆM2005_130_075	Grøft 4, nordlige del vandfyldt.	N
NÆM2005_130_076	Felt A med varmekværk i baggrunden.	Ø
NÆM2005_130_077	Felt A med varmekværk og glasværk i baggrunden	SØ
NÆM2005_130_078	Grøft 1 set fra øst.	Ø
NÆM2005_130_079	Felt A, oversigt.	SØ
NÆM2005_130_080	Felt A, oversigt	SØ
NÆM2005_130_081	Felt A, oversigt	NØ

Fotograf: Bo Gyldenkærne

NÆM 2005:130
Holmegård Glasværk
(Fase 1)

